

tale problem i denne sammenhæng, og det er et problem, der bør tages op til eksplicit diskussion, hvis man ønsker at arbejde videre med vurderingsproblemet i historieforskningen.

BERNARD ERIC JENSEN

HOWARD NELSON TUTTLE: *Wilhelm Dilthey's Philosophy of Historical Understanding: A Critical Analysis*. Leiden, E. J. Brill, 1969. viii, 114 s. 24 Gld.

Inden for Diltheyforskningen er der i nutiden behov for både historiske og kritiske studier. Diltheys tænkning indtager en central plads i de humane videnskabers historie, og dette gælder ikke mindst historievidenskaben, hvor hans ideer kom til at danne skole inden for disciplinen *Geistesgeschichte*. Målet for de historiske studier må være en adækvat fortolkning af udviklingen i Diltheys tænkning samt en klarlæggelse af denne tænknings indflydelse på udviklingen af de humanistiske discipliner, der står i gæld til Dilthey. Men Diltheys ideer kan gøre krav på mere end blot historisk interesse. Hele det problemkompleks om et særegent erkendelsesteoretisk og dermed metodisk grundlag for de humane videnskaber, der nøje knytter sig til Diltheys navn, er stadig yderst aktuelt, og nogen almindeligt accepteret løsning på dette problem er endnu ikke nået. Der er således også behov for kritiske studier, der i en systematisk sammenhæng analyserer Diltheys ideer og tager stilling til holdbarheden af disse.

Tuttles bog *Wilhelm Dilthey's Philosophy of Historical Understanding: A Critical Analysis* hører som titlen angiver til blandt de kritiske studier, og den bidrager stort set ikke med noget nyt på den historiske front. I forhold til den nyere Diltheyforskning er det særegne ved Tuttles analyse forsøget på at konfrontere Diltheys historieteoretiske ideer med den logisk og analytisk orienterede historieteori, der i øjeblikket er fremherskende i den angelsaksiske verden. Det centrale tema i Tuttles analyse er problemet om objektivitet i den historiske erkendelse. Idet han behandler Diltheys forsøg på at løse dette problem, inddrages mange andre aspekter af Diltheys tænkning i analysen – for eksempel årsagsforklaringer, brugen af den ideal-typiske metode og Diltheys *Weltanschauungslehre*.

En stor del af analysen fikseres på Diltheys tese om brugen af den interpretative forståelse (*Verstehen*) i den historiske erkendelse. Ifølge Tuttle er begrebet *Verstehen* tvetydigt i Diltheys tænkning, men den centrale betydning er indfølelse eller indlevelse i fortidige menneskers bevidsthedsliv. Tuttle prøver til stadighed under analysen at afsløre svaghederne og manglerne ved Diltheys ideer. For eksempel hævder han, at Diltheys teori om den interpretative forståelse ikke umiddelbart kan anvendes ved tolkningen af konstaterende udsagn (*»that-statements«*), men kun vedrører forklarende udsagn (*»why-statements«*). Dette er dog ikke korrekt, thi så snart man blot vil begribe et ords mening, så er man ifølge Dilthey tvunget til at benytte den interpretative forståelse. Sammenfattende kan man sige, at Tuttle accepterer, at den indfølelses metode er nødvendig og central i historieforskningen, thi uden denne metode kan man ikke erkende motiverne bagved de historiske personers adfærd. Hans kritiske konklusion er, at den indfølelses metode må komplementeres med lovteorien om historiske forklaringer, således som den er udviklet hos de angelsaksiske

historieteoretikere, thi uden en sådan lovteori kommer man ikke frem til almen-gyldige resultater.

I min vurdering kan Tutttles analyse af Diltheys historieteori ikke betragtes som et væsentligt bidrag til den nyere Diltheyforskning. Klar og velskrevet er den ikke, og hvad vigtigere er, den er ikke tilstrækkeligt dybtborende. I Tutttles analyse kommer den interpretative forståelse til at få et alt for intuitionistisk præg. Dette hænger i min vurdering sammen med, at Tuttle ikke klart har erkendt, at der i Diltheys skrifter findes både en erkendelsesteoretisk, en psykologisk og en logisk analyse af den interpretative forståelse, og han kommer derfor til at overbetone det psykologiske aspekt på de andres bekostning. Tutttles analyse må også karakteriseres som værende mangelfuld. I sin behandling af Diltheys teori om den interpretative forståelse behandler han således ikke problemet om den hermeneutiske cirkel eller problemet om »forudforståelse« i alt interpretativt arbejde. Dette hænger formentlig sammen med, at Tuttle ikke i sit arbejde har benyttet sig af den nyere tyske Diltheyforskning, og at han stort set udelukkende tolker Diltheys ideer i forhold til de problemstillinger, der anses for at være væsentlige i den analytiske historieteori.

Traditionelt bliver Dilthey i den angelsaksiske verden opfattet som en typisk repræsentant for en idealistisk og intuitionistisk historieteori. Dette er bestemt en opfattelse, der skal og bør revideres. Tutttles bog er et bidrag, der i sin intention peger i den rigtige retning, men på grund af dens væsentlige mangler formår den ikke på afgørende vis at aflive den angelsaksiske Diltheyopfattelse. Dette må beklages, men det er samtidig forståeligt, da det er en yderst vanskelig opgave præcist og korrekt at forstå en tænker, der hører hjemme i en filosofisk tradition, der på fundamentale punkter er forskellig fra ens egen.

BERNARD ERIC JENSEN

RAGNHILD HATTON and M. S. ANDERSON (Eds.): *Studies in Diplomatic History. Essays in memory of David Bayne Horn*. London, Longmans, 1970. xiv, 384 s. 75 sh.

Den foreliggende bog, bestående af nitten historikers bidrag, skulle oprindeligt have været udgivet som et festskrift til D. B. Horn, professor i *Modern History* i Edinburgh med speciale i det 18. århundredes diplomatiske historie. Efter Horns død i 1969 blev bogen i stedet for udgivet som et mindeskrift.

Bortset fra det første bidrag af Denys Hay om Horns videnskabelige karriere drejer alle bogens afhandlinger sig om udenrigspolitisk historie eller emner nært beslægtet hermed. Flertallet af bidragyderne er englændere eller skotter, men der er også bidrag fra to tyske, en italiensk og en amerikansk historiker. Det er selvsagt en umulig opgave her at komme ind på en egentlig omtale af de mange forskellige emner, der her er behandlet. Hovedparten falder i det 18. århundredes historie, mens tre bidrag beskæftiger sig med problemer inden for det 17. århundrede, to i det 19., to i det 20. århundrede, samt endelig ét meget bredt emne, »Diplomacy« af Herbert Butterfield. Ikke alle bidragene er lige vægtige, og nogle bærer præg af at være skrevet til lejligheden på grundlag af overskudsstof fra andre arbejder. Butterfields essay hører således til de